

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ
ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ
Α. Φλωρόπουλου
για μαθητές με απαιτήσεις

30
ΧΡΟΝΙΑ ΔΕΙΞΟΥΣΤΑΣ

<http://www.floropoulos.gr> - email: info@floropoulos.gr

• ΚΕΝΤΡΟ ΑΘΗΝΑΣ: Βερανζέρου 6, Πλατεία Κάνιγγος, Τηλ.: 210-38.14.584, 38.02.012, Fax: 210-330.42.42
• ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ: Α. Βουλιαγμένης 244 (μετρό Δάφνης), Τηλ.: 210-9.76.76.76, 9.76.76.77

**ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ**

Σάββατο 16 Δεκεμβρίου 2023

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

Θέμα Α1

α. σχολ. βιβλ. σελ. 49: «Το 1910 οι πρόοδοι της εθνικής οικονομίας ήταν εμφανείς. Η αγροτική κρίση αντιμετωπίστηκε με την υπερπόντια μετανάστευση, η οποία, κατά την εποχή αυτή, πήρε μεγάλες διαστάσεις. Η μετανάστευση στις ΗΠΑ όχι μόνο εκτόνωσε τις κοινωνικές εντάσεις που δημιούργησε η σταφιδική κρίση αλλά πολύ γρήγορα ενίσχυσε την οικονομία της υπαίθρου μέσω των πολύ σημαντικών εμβασμάτων των μεταναστών.»

β. σχολ. βιβλ. σελ. 74: «Κατά την περίοδο του Κριμαϊκού πολέμου το αγγλικό και γαλλικό κόμμα έχασαν την εμπιστοσύνη των οπαδών τους, μετά τη βίαιη συμπεριφορά της Αγγλίας και της Γαλλίας απέναντι στην Ελλάδα, με το ναυτικό αποκλεισμό της χώρας. Είχε προηγηθεί και η υπόθεση Πατσίφικο, η οποία είχε δυσχεράνει τις σχέσεις των χωρών. Το ρωσικό κόμμα είχε κάποια προσωρινά κέρδη από αυτό. Η ήττα όμως της Ρωσίας στον Κριμαϊκό πόλεμο συνέβαλε στην αποδυνάμωση του κόμματος, το οποίο σταδιακά εξαφανίστηκε από την πολιτική σκηνή.»

γ. σχολ. βιβλ. σελ. 84: «Αντίθετα με άλλες χώρες της Ευρώπης, στο τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα δεν προέκυψαν ταξικά κόμματα. Στην Ελλάδα πολλές κοινωνικοοικονομικές αντιθέσεις αμβλύνονταν μέσω των πελατειακών σχέσεων και με τη μεγάλη, συγκριτικά με άλλες χώρες, κοινωνική κινητικότητα. Τα δύο μεγάλα κόμματα δεν προσπάθησαν να δώσουν ένα τοπικό ή κοινωνικό-ταξικό στίγμα. Παρατηρείται επίσης σχετική αυτονομία της πολιτικής ελίτ από την κοινωνία. Όμως, όλα τα κόμματα απευθύνονταν ιδιαίτερα στους αγρότες, που αποτελούσαν το μεγαλύτερο μέρος του ενεργού πληθυσμού.»

Θέμα Α2

1. α
2. δ
3. α
4. γ
5. γ

Θέμα Β1

α. σχολ. βιβλ. σελ. 68-69: «Στην οικονομική πολιτική οι απόψεις των ξενικών κομμάτων δεν διέφεραν σχεδόν καθόλου. Οι υλικές καταστροφές που προκάλεσε ο πόλεμος ήταν τεράστιες και χρειαζόταν κρατική παρέμβαση με έργα υποδομής. Όλα τα κόμματα συμφωνούσαν να στηριχθεί η οικονομία της χώρας στην αγροτική και βιοτεχνική παραγωγή, στο εμπόριο και τη ναυτιλία. Αυτό που τα απασχολούσε στον τομέα της οικονομικής πολιτικής αφορούσε τη νομοθεσία που σχετιζόταν με δασμούς και φόρους, την προώθηση του συγκοινωνιακού δικτύου, την προστασία του από ληστές και πειρατές και την υποστήριξη της Εθνικής Τράπεζας, η οποία ιδρύθηκε το 1841.»

β. σχολ. βιβλ. σελ. 90 και 91: «Ο Βενιζέλος πήρε εντολή σχηματισμού κυβέρνησης μετά την παραίτηση της Κυβέρνησης Δραγούμη (6 Οκτωβρίου 1910). Επειδή, όμως, αντιμετώπιζε προβλήματα με την εξασφάλιση ψήφου εμπιστοσύνης, σε συνεννόηση με το βασιλιά Γεώργιο Α' προχώρησε σε διάλυση της Βουλής και προκήρυξη νέων εκλογών. Αυτό το διάβημα αναστάτωσε τα παλαιά κόμματα τα οποία, θεωρώντας αντισυνταγματική την κίνηση του βασιλιά, αποφάσισαν να μη συμμετάσχουν στις εκλογές του Νοεμβρίου του 1910. Σ' αυτές οι Φιλελεύθεροι κέρδισαν τη συντριπτική πλειονότητα των εδρών: 307, σε σύνολο 362. Ο Βενιζέλος ήταν πλέον ελεύθερος να προχωρήσει στο μεταρρυθμιστικό του έργο. Το ρεύμα που είχε το κόμμα του Βενιζέλου φάνηκε και στις επόμενες εκλογές του Μαρτίου του 1912, στις οποίες πήραν μέρος όλες οι πολιτικές δυνάμεις. Ανέδειξε 146 βουλευτές, ενώ τα άλλα κόμματα μόνο 36. Σ' αυτές τις εκλογές φάνηκε ότι η πλειοψηφία των ψηφοφόρων τάχθηκε υπέρ του κόμματος των Φιλελευθέρων, επειδή οι καινοτομίες που είχαν εισηγηθεί γέννησαν την ελπίδα για την επίλυση σημαντικών κοινωνικών προβλημάτων.»

Θέμα Β2

σχολ. βιβλ. σελ. 75

«Η παρακμή των ξενικών κομμάτων συμπίπτει με την ανάδειξη μιας νέας γενιάς ανθρώπων με εντελώς διαφορετική νοοτροπία και καταβολές. Οι ηγετικές προσωπικότητες των ξενικών κομμάτων είχαν βιώσει την Επανάσταση και η νοοτροπία τους, τα ιδανικά τους, οι απόψεις τους είχαν διαμορφωθεί στην προεπαναστατική περίοδο. Για την αμέσως επόμενη γενιά, η Επανάσταση ανήκε στην ιστορία. Η γενιά αυτή βίωνε ραγδαίες αλλαγές λόγω των συχνών πολιτικών μεταβολών και της οικονομικής και τεχνικής ανάπτυξης, που ακολουθούσαν πρωτόγνωρους ρυθμούς. Η οικονομική και κοινωνική μεταβολή είχαν ως συνέπεια την εκ θεμελίων μεταβολή της αντίληψης για τη ζωή. Οι άνθρωποι σταμάτησαν να ζουν όπως οι πρόγονοι τους. Αυξήθηκε ο αστικός πληθυσμός, ο οποίος βρισκόταν πιο κοντά στα κέντρα λήψης αποφάσεων και είχε μεγαλύτερη δυνατότητα ενημέρωσης για τις εξελίξεις. Εντυπωσιακή ήταν επίσης και η μείωση των αναλφάβητων στον ανδρικό πληθυσμό. Η σχετικά γρήγορη διάδοση της παιδείας αύξησε τις κοινωνικές εντάσεις. Οι απαιτήσεις των ανθρώπων αυξήθηκαν. Ακόμη και οι ημιμαθείς άρχισαν να επικρίνουν τις δυσλειτουργίες του κράτους και την καθυστέρηση σε σχέση με τις χώρες της Δύσης, ενώ εντάθηκε η επιθυμία για συμμετοχή στα πολιτικά πράγματα. Η νέα γενιά δεν είχε τις εμπειρίες της προηγούμενης (τουρκοκρατία, επανάσταση, αντιβασιλεία, βοήθεια των Δυνάμεων σε κρίσιμες στιγμές) και αποστασιοποιήθηκε από τις αντιπαραθέσεις που κυριαρχούσαν στην προηγούμενη γενιά και από τα κόμματα που τις εξέφραζαν.»

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

Θέμα Γ1

σχολ. βιβλ. σελ. 52

Η Ελλάδα του μεσοπολέμου (1919-1939), παρά το κόστος της μικρασιατικής συμφοράς, είχε αποκτήσει μια σειρά από πλεονεκτήματα, που επέτρεπαν τη θετική οικονομική της πορεία. Σε αντίθεση με πολλά γειτονικά της κράτη είχε ομογενοποιηθεί εθνικά, καθώς οι μειονότητες αντιπροσώπευαν πλέον λιγότερο του 7% του συνολικού πληθυσμού. Είχε ολοκληρώσει την αγροτική της μεταρρύθμιση και είχε προωθήσει την αστικοποίηση της: το 1/3 του πληθυσμού ζούσε πλέον σε μεγάλα αστικά κέντρα. Ο Σβορώνος στο παράθεμα Α' επισημαίνει ότι η κοινωνική

μεταβολή που είχε ξεκινήσει από τα μέσα του 18ου αιώνα επιταχύνεται μετά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο. Με την αγροτική μεταρρύθμιση του 1917 επί Βενιζέλου, εξαφανίζονται τα τελευταία υπολείμματα φεουδαρχισμού δίνοντας τη θέση τους σε μικρές και μεσαίες ιδιοκτησίες. Παράλληλα, αυξάνεται ο αστικός πληθυσμός εξισορροπούμενος με τον αγροτικό (από 36,3% το 1926 σε 42% το 1951). Ως προς τους παραγωγικούς τομείς ξεπερνιέται η κρίση, ως αποτέλεσμα του πολέμου, στο εμπόριο (σχεδόν δεκαπλασιάζεται, ξεπερνώντας την περίοδο 1921-1930 τα 1.375,81 δρχ. για τις εισαγωγές και τα 696.81 δρχ. για τις εισαγωγές, σύμφωνα με το παράθεμα Β') και τη ναυτιλία (αυξάνεται η χωρητικότητα των πλοίων), ενώ η βιομηχανία αναπτύσσεται διπλασιάζοντας σχεδόν την παραγωγή της σε σχέση με το 1939 με αποτέλεσμα την εμφάνιση της εργατικής τάξης και της συνδικαλιστικής της οργάνωσης (παράθεμα Γ').

Ταυτόχρονα, κάτω από το βάρος των πιέσεων η χώρα είχε βελτιώσει τις υποδομές της και είχε υιοθετήσει αναπτυξιακές πολιτικές. Κατασκευάζονται μεγάλα έργα και οδικές κατασκευές, επισκευάζονται λιμάνια, πραγματοποιούνται στεγαστικά έργα για τους πρόσφυγες και αποξηράνσεις στην περιοχή της Μακεδονίας, οι οποίες προσθέτουν νέες καλλιεργήσιμες εκτάσεις πάνω από 50.000 εκτάρια, όπως σημειώνει ο Σβορώνος στο Β' παράθεμα. Επιπλέον, σταθεροποιείται το νόμισμα, ιδρύεται νέα τράπεζα, η Τράπεζα της Ελλάδος, και εφαρμόζονται νέες διατιμήσεις για την προστασία της βιομηχανίας.

Με λίγα λόγια είχε λύσει πολλά από τα προβλήματα που εξακολούθησαν για πολύ καιρό να ταλανίζουν τα υπόλοιπα βαλκανικά κράτη. Τέλος, θα μπορούσαμε να προσθέσουμε στα θετικά τη συγκέντρωση των Ελλήνων στο πλαίσιο του εθνικού τους κράτους και την εξάλειψη του ελληνικού κοσμοπολιτισμού που συχνά υπήρξε αιτία για να αντιμετωπίζεται η Ελλάδα ως δευτερεύον πεδίο ανάπτυξης οικονομικών δραστηριοτήτων. Η ανάπτυξη της Ελλάδας ενδιέφερε πλέον όλους τους Έλληνες.

Επιπλέον, οι πρόσφυγες είχαν φέρει μαζί τους τις γνώσεις, τον πολιτισμό τους και μια ισχυρή διάθεση για εργασία. Πέρα από τις επιτυχίες ή ανεπιτυχίες προσπάθειες των αρχών για αποκατάσταση των ξεριζωμένων, θεμέλιο της όλης προσπάθειας ήταν η διάθεση των ανθρώπων να εργαστούν σκληρά για να ξαναδημιουργήσουν αυτά που έχασαν μέσα στην καταστροφή. Όμως το παράθεμα Γ' αναφέρει ότι η μαζική εγκατάσταση των προσφύγων μπορεί να άσκησε δημογραφικές πιέσεις και να προσέφερε άφθονη φθηνή εργατική δύναμη, ταυτόχρονα

όμως έφερε και την υποαπασχόληση και την ανεργία. Ειδικά μετά το 1921 και τη διεθνή ύφεση σταμάτησε η μετανάστευση και τα εμβάσματα των μεταναστών.

Θέμα Δ1

σχολ. βιβλ. σελ. 64-65, 66, 65 και 70

Τα ξενικά κόμματα ανέπτυξαν διαφορετικές θέσεις ως προς την ύπαρξη συντάγματος.

Ο Μαυροκορδάτος, ως αρχηγός του αγγλικού κόμματος, στην αρχή ήθελε να οριστεί η κρατική οργάνωση με γραπτό σύνταγμα, αργότερα όμως τροποποίησε τη θέση του και έβλεπε το σύνταγμα ως την τελική πράξη μιας σειράς εσωτερικών μεταρρυθμίσεων: εκλογή των κοινοτικών συμβουλίων, ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, ελευθερία του τύπου και συγκρότηση εθνικού στρατού. Επίσης επιζητούσε τον περιορισμό της κρατικής εξουσίας, ατομικές ελευθερίες και αυτοκέφαλη ελληνική εκκλησία, χωρίς δεσμεύσεις από το Πατριαρχείο. Σ' ένα δεύτερο στάδιο επιζητούσε γραπτό σύνταγμα, κράτος δικαίου και κοινοβουλευτικό έλεγχο των πράξεων της κυβέρνησης.

Βασική πολιτική επιδίωξη του γαλλικού κόμματος ήταν η κατοχύρωση των δικαιωμάτων του λαού απέναντι στη μοναρχική εξουσία, με την παραχώρηση συντάγματος. Το παράθεμα Α' αναφέρει ότι και τα δύο αυτά κόμματα (αγγλικό και γαλλικό) κατά τα πρώτα χρόνια της βασιλείας του Όθωνα υιοθετούσαν την εγκαθίδρυση συνταγματικού καθεστώτος, παρά το γεγονός ότι στην πράξη ευνοούσαν την αναβολή του προσωρινά.

Το ρωσικό κόμμα ήταν κατά κύριο λόγο αντισυνταγματικό, υπέρ ενός συγκεντρωτικού συστήματος διακυβέρνησης και κατά της πολυφωνίας, μολονότι σε ορισμένες περιπτώσεις φαίνεται να συνεργάστηκε στην ψήφιση συνταγμάτων. Γενικά σχολιάζεται από το παράθεμα Α' ότι από την άφιξη του Όθωνα μέχρι και την ψήφιση του πρώτου Συντάγματος το 1844 το ρωσικό κόμμα υποστήριξε από την απόλυτη απολυταρχία μέχρι την πιο φιλελεύθερη μορφή συντάγματος, πάντα στο πλαίσιο της σχέσης που είχε με τον βασιλιά και τον βαθμό εύνοιας που εκείνος έδειχνε προς το κόμμα.

Η επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843 έδρασε καταλυτικά στη διαμόρφωση των πολιτικών πραγμάτων. Οι πολιτικές και ιδεολογικές αντιλήψεις των κομμάτων εκφράστηκαν με μεγαλύτερη σαφήνεια και τα κόμματα άρχισαν να παίζουν ενεργότερο ρόλο στην πολιτική ζωή της χώρας. Κατά τη διάρκεια των συζητήσεων για το σύνταγμα έγιναν σαφέστερες οι μεταξύ τους διαφορές Πάντως, και τα τρία κόμματα τάχθηκαν υπέρ του συντάγματος. Ακόμη και το ρωσικό θεώρησε την ψήφιση

συντάγματος ως μοναδική λύση, αφού δεν ήταν δυνατόν να ανατραπεί ο Όθων. Το ζητούμενο λοιπόν κατά τη διαδικασία διαμόρφωσης του συντάγματος ήταν ο περιορισμός των εξουσιών του βασιλιά.

Συγκεκριμένα, στα πρακτικά της Εθνοσυνέλευσης του 1843-1844, τα οποία παραθέτει ο Αλ. Σβώλος (κείμενο Β'), αναφέρεται ότι στην παραχώρηση από τον Όθωνα της σύνταξης συντάγματος, ως προϊόντος συμφωνίας μεταξύ αυτού και των αντιπροσώπων του έθνους, οι εκπρόσωποι των τριών ξενικών κομμάτων απάντησαν ότι σταθερή άποψη του λαού ήταν πως μόνο το συνταγματικό πολίτευμα μπορεί να αποβεί επωφελές για το Έθνος καθώς τα αδιασάλευτα δικαιώματα των Ελλήνων και τα προνόμια του βασιλιά κινδυνεύουν να πληγούν λόγω δυσάρεστων περιστάσεων. Ο Πετρίδης (κείμενο Γ') συμπληρώνει ότι τα ξενικά κόμματα συμφωνούσαν στην αποπομπή των Βαυαρών από κυβερνητικές θέσεις και την ψήφιση συντάγματος, το καθένα όμως είχε διαφορετικές βλέψεις, από την εγκαθίδρυση ορθόδοξης μοναρχίας για το ρωσικό κόμμα μέχρι συνταγματικής για τα άλλα δύο. Η σημασία της ύπαρξης συντάγματος αποτυπώνεται και στον όρκο του στρατού κατά την επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843: πίστη στον συνταγματικό θρόνο και αφοσίωση στα μέτρα που θα λάβει η Εθνοσυνέλευση τα οποία θα είναι σύμφωνα με τους συνταγματικούς θεσμούς.